

BREVIARIS

Assaigs d'ètica
i estètica

David Hume

PUV

BREVIARIS

XXIV

Assaigs d'ètica i estètica

David Hume

Traducció i introducció
de Sergi Rosell

P U V
UNIVERSITAT
DE VALÈNCIA

Títol original: *Essays* [1741, 1742, 1755]
© de la traducció: Sergi Rosell
© d'aquesta edició: Universitat de València

Publicacions de la Universitat de València
Arts Gràfiques, 13 - 46010 València
Disseny de la col·lecció: Enric Solbes
Maquetació: Celso Hernández de la Figuera

ISBN: 978-84-370-9747-3
Dipòsit legal: V-1360-2015

Impressió: Guada, S. L.

ÍNDEX

Introducció

7

Sobre la delicadesa del gust i de la passió

23

Sobre la tragèdia

29

Sobre la norma del gust

43

*Sobre la simplicitat i el refinament
en l'escriptura*

77

Sobre el suïcidi

85

Sobre la immortalitat de l'ànima

101

Introducció

David Hume (1711-1776) és conegut avui dia, sobretot, com a filòsof. Si haguéssim d'esmentar les seues principals obres, començaríem amb el *Tractat de la naturalesa humana* (1739-40), seguiríem amb les dues *Investigacions* (sobre l'enteniment humà, 1748; i sobre els principis de la moral, 1749) i potser afegiríem també els *Diàlegs sobre la religió natural* (1749). Tanmateix, foren els assaigs i les dissertacions i les obres d'història –escrits dirigits a un públic més ampli– el que li permeté forjar-se un nom com a escriptor entre els seus coetanis.

Hume va ser un pensador precoç. Als divuit anys ja havia concebut les idees fonamentals de la seua filosofia, que s'esforçaria de seguida a plasmar en la que havia de ser la seua obra magna: el *Tractat de la naturalesa humana*. Però en ser publicada, una dècada després, no tindria la repercussió que ell esperava, la qual cosa li provocà una gran desil·lusió. Hume arribà a la conclusió que aquella obra «havia nascut morta» a causa principalment d'una expressió i una argumentació deficientes que impediren que fos correctament compresa. La seua reacció positiva va ser esforçar-se a exposar, millor, les idees que al *Tractat* havien estat presentades descuradament, i d'ací la composició de les dues *Investigacions*. Alhora, aquest entrebanc també va reforçar la seua vocació més estrictament literària: l'afany per aconseguir una expressió més estètica –assagística– de les seues idees; una vocació

que, de totes maneres, ja li venia d'abans. Cal tenir en compte que els primers assaigs (*Assaigs morals i polítics*, 1741-42) es publicaren immediatament després del *Tractat*, i deuen haver estat escrits de manera si no simultània, sí consecutiva. No començà, doncs, a compondre'ls com a reacció al «fracàs» del *Tractat*, però aquest fet sembla haver contribuït decisivament a fer-lo dedicar-se més plenament al conreu d'aquest vessant de la seua obra; disposició que consolidaria l'excel·lent recepció dels *Assaigs* per part del públic. Hume continuà tota la vida escrivint nous assaigs i refent els ja publicats per a les constants ampliacions i reedicions. I encara un segle després de la seua mort seguirien sent molt llegits.

Els Assaigs

Els *Assaigs morals, polítics i literaris* són peces d'extensió i intenció diversa –n'hi ha de breus i de prou llargs, d'efectistes i de conscienciosos– que tracten d'una gran varietat de temes d'una manera planera, entenedora i amena. En contrast amb l'estil dens i tècnic del *Tractat*, són textos molt més lleugers, d'orientació pràctica i amb una qualitat literària molt superior. En general, es distingeixen tant dels *Essais* (1580) de Michel de Montaigne –ja que són menys retòrics i tenen una estructura argumentativa més paleta–, com de l'estil aforístic condensat dels *Essays or Counsels* (1625) de Francis Bacon.

Hume és fill de l'anomenada època augusta de la literatura britànica, caracteritzada per la imitació

conscient de Virgili, Horaci, Ovidi i altres escriptors del segle d'August, i en comparteix els ideals estètics. El seu model més immediat eren els assaigs senzills i elegants que Joseph Addison publicava regularment en *The Spectator*. Aquest diari, que el mateix Addison contribuï a fundar, fou una de les publicacions periòdiques més influents al segle XVIII, no sols a Anglaterra, sinó també a l'Escòcia de després de la Unió (1707), i tenia com a propòsit instruir les classes mitjanes en les àrees de coneixement general per convertir-los en «*educated citizens*» –ciutadans amb cultura.

Hume comparteix la idea que l'objectiu del conreu de l'assaig és acostar el coneixement al gran públic. Com diu en «Sobre l'escriptura d'assaigs»: «La separació entre els doctes i el món conservador [els llecs] sembla que ha estat el defecte més gran del nostre temps». Però aquesta separació ha tingut conseqüències adverses també per al món del coneixement. Hume veu en l'assaig no sols una via destacada per a la difusió del saber, per a l'educació popular, sinó també, en la direcció oposada, una oportunitat perquè el mateix coneixement abandone l'empobridora reclusió acadèmica i entre en contacte amb el gran públic.

. . . l'aprenentatge ha estat el gran perdedor en ser reclòs en les universitats i les cel·les, i apartar-lo del món i de la bona companyia. Per aquest mitjà, cadascuna de les anomenades *Belles Lettres* ha esdevingut totalment bàrbara, en ser conreada per homes sense gens de gust per la vida i les bones maneres, i sense aquella llibertat i capacitat de pensament i expressió que només poden adquirir-se amb la conversa. Fins i tot la filosofia quedà arruïnada

per aquesta desoladora reclusió del seu mètode d'estudi, i esdevingué tant quimèrica en les seues conclusions com inintel·ligible en el seu estil i en la manera de ser presentada.¹

L'adopció de l'assaig com a forma d'expressió escrita no va en detriment del contingut, ans al contrari. Hume creu en l'estreta connexió entre el contingut i la forma, entre el que hom vol dir i com ho diu. L'estil d'escriptura influeix en la manera d'argumentar, i les necessitats de l'argumentació —d'una argumentació efectiva i no merament especulativa, especialment quan es tracta de temes morals—, demanen un estil determinat, una manera eficaç d'escriure. I el model de Hume per a l'assaig és la conversa entre persones cultivades: l'intercanvi de raons i parers respecte d'una qüestió d'una manera entenedora i profitosa.

El resultat es preveu beneficiós per a totes dues bandes:

Cal esperar que aquesta unió entre els doctes i el món conservador, que afortunadament ha començat, millorarà encara més amb l'avantatge mutu, i, per a aquest fi no conec res de més profit que uns assaigs com aquests amb els quals pretenc entretenir el gran públic.

I l'assaig pot «entretenir el gran públic» perquè té la virtut d'aproximar-se més a la vivacitat típica de la conversa; la qual, entre persones racionals, no hauria de circumscriure's a temes trivials.

1. Aquest i els dos fragments següents també pertanyen a «Sobre l'escriptura d'assaigs».

¿Quina possibilitat hi ha de trobar temes de conversa bons per a distraure les criatures racionals, sense recórrer en algun moment a la història, la poesia, la política i als principis més obvis, almenys, de la filosofia? ¿Ha de ser tot el nostre discurs una sèrie continuada d'històries de xafarderies i de comentaris ociosos?

Cal assenyalar que, contra el que s'ha pressuposat durant un cert temps, els *Assaigs* no estan al marge de la filosofia de Hume, ni en són un capítol apart. En l'Advertiment que els encapçalava en algunes edicions, l'escocès expressa el desig que es reconega que «contenen els seus sentiments i principis filosòfics». I, de fet, no sols mantenen una gran coherència amb les obres més *purament* filosòfiques, sinó que, a més a més, algunes de les seues aportacions més destacades a la filosofia apareixen formulades en els assaigs. És el cas, en particular, de les seues idees estètiques, que trobem fonamentalment en «Sobre la norma del gust» –assaig que, d'haver seguit amb el pla inicial, hauria constituït una de les parts del *Tractat*.

Com dèiem, Hume pren la conversa com a model per a l'escriptura assagística. Certament, el seu estil està molt allunyat de la confessió agustiniana; i no fa d'ell mateix «la matèria del meu llibre», com Montaigne. L'assaig humeà se centra més directament en l'objecte de reflexió, sense un jo tothora interposat ni divagacions excessives. Però això no significa que no construesca un punt de vista des del qual es consideren les qüestions, se sospesen les raons, s'opina, etc., que no deixa de transmetre la idiosincràsia de l'autor. Malgrat les grans diferències entre els distints assaigs humeans, hi trobem sempre l'afany per fer valdre una

tesi determinada per argumentar-la, tot i que sense la pretensió d'*aconsellar*, com en el cas de Bacon. El punt de vista defensat està immers en un diàleg continu amb altres punts de vista, representats per opinions convencionals, consideracions contràries, possibles objeccions, sàvies citacions d'autors clàssics, etc. En aquest intercanvi de raons, Hume assaja la defensa d'una posició basada sempre en el sentit comú i l'experiència, i hostil als prejudicis i a les conviccions dogmàtiques. La conversa entre persones sol menar a algun lloc —que és probable que siga més remarcable quan es duu a terme entre esperits cultivats—, per bé que normalment caldrà donar-li algunes voltes. Encara que no s'hi arribe a un acord final, com passa la major part de vegades, els enraonadors acaben tenint una millor comprensió de la qüestió, que inclou l'apreciació dels motius i les raons d'uns i altres amb tots els pros i contres, i habitualment s'ho passen bé conversant. Aquest pot ser un bon model per a la filosofia mateixa.

En definitiva, els *Assaigs* de Hume assoleixen el propòsit de combinar amb solvència la lucidesa en la reflexió i la bellesa en l'expressió. El seu amic John Home afirmava que aquesta obra és «ahora popular i filosòfica, i conté una estranya i afortunada unió de ciència i bella escriptura». Per a Eugene F. Miller, editor contemporani de l'obra, «els assaigs són elegants i entretinguts en estil, però completament filosòfics en el temperament i el contingut». No debades, el crític i filòsof Leslie Stephen considerava el seu autor «el pensador més agut de la Gran Bretanya del segle XVIII, i l'interpret més qualificat de les seues tendències intel·lectuals.» Fet i fet, és molt probable que

sigas en els assaigs, i no en els tractats abstractes, on trobem el vertader Hume; no sols per totes les raons anteriors, sinó també per la tendència d'aquest «diletant» –si fem cas de la presumpta acusació de Jeremy Bentham–, a caure en la digressió, com ell mateix ens confessà en la seua autobiografia.

La selecció

Els *Assaigs (Morals i Polítics)*, originàriament) es publicaren per primera vegada en dos volums els anys 1741 i 1742 i foren constantment revisats per Hume, per a continúes reedicions i ampliacions. Però només dos dels assaigs que presentem ací –«Sobre la delicadesa del gust i la passió» i «Sobre la simplicitat i el refinament en l'escriptura»– apareixien ja en aquesta primera edició. Els altres quatre no foren escrits fins una quinzena d'anys després (al voltant de 1755), quan Hume preparava el volum que havia d'anomenar-se *Five Dissertations* i on s'havien d'incloure inicialment «Sobre el suïcidi», «Sobre la immortalitat de l'ànima », «Sobre la tragèdia», «Sobre les passions» i «La història natural de la religió». Però advertit del perill que, per les opinions expressades, suposava publicar els assaigs sobre el suïcidi i la immortalitat de l'ànima, l'escocès acceptà substituir-los per un de nou –«Sobre la norma del gust»–, escrit expressament, i el volum acabà convertint-se en les *Four Dissertations*, publicades el 1757. Tanmateix, de «Sobre el suïcidi» i «Sobre la immortalitat de l'ànima» –els anomenats «assaigs no publicats»– circularen còpies prèvies i en

BREVIARIS

24